

65. ročník Fyzikálnej olympiády
v školskom roku 2023/2024
krajské kolo kategórie D
Texty úloh v maďarskom jazyku

1. Versengés az atlétikai pályán

Két atléta edzett az ovális futópályán, ahol egy kör hossza s . Az első futó átlagsebessége v_1 , a másodiké v_2 , miközben $v_1 > v_2$. A két atléta minden esetben egyszerre és ugyanonnan indult. Ellentétes irányban kezdtek futni, és t_1 idő elteltével találkoztak először. Pihentek egyet, majd újra futni kezdtek, most azonos irányban. Az első atléta t_2 idő elteltével körözte le a második atlétát.

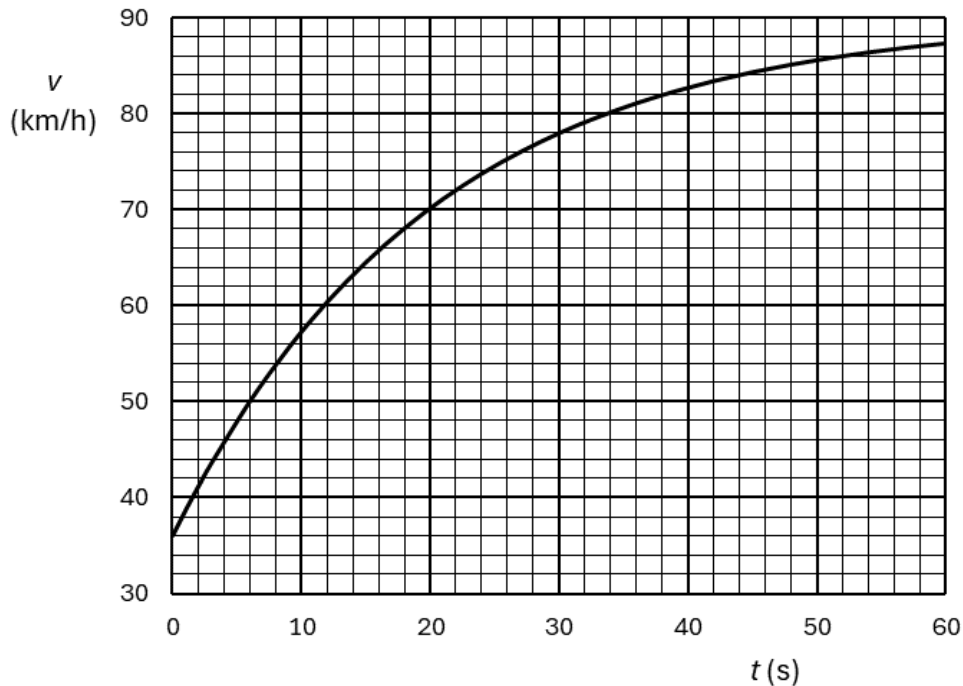
- a) Mekkora volt az atléták v_1 és v_2 sebessége?
- b) Hányadik körben körözte le az első atléta a másodikat, amikor azonos irányban futottak?
(Hány kört futott?)

A feladatot oldják meg általánosan, majd a következő értékekre: $s = 400$ m, $t_1 = 39$ s, $t_2 = 8$ min 40 s.

Megjegyzés: Az atlétapálya (futópálya) egy ovális, tehát a kezdete és vége ugyanaz a hely.

2. A gépkocsi

Egy $m = 1,2$ t tömegű gépkocsi, sebességkorlátozás miatt, $v_1 = 36$ km/h állandó sebességgel haladt. Miután elérte a sebességkorlátozást feloldó táblát, a sofőr a „gázra lépett”, és a motor $P_1 = 15$ kW teljesítményével gyorsulni kezdett, hogy elérje a $v_2 = 90$ km/h végsebességet. A sebességének időfüggvényét a *tachográf* adatainak grafikonja (a *tachogram*) mutatja a D2–1 ábrán. Amint elérte a v_2 sebességet, a sofőr „visszavett a gázból” és tartotta a v_2 sebességet. A motor teljesítménye ekkor $P_2 = 35$ kW volt.

D2–1 ábra

A gépkocsi menetirányával szemben fékező erő lép fel, ennek van egy állandó F_0 összetevője, és egy dinamikus F_d összetevője ami a légellenállásból keletkezik, $F_d = kv^2$. Itt k a gépkocsi *közegellenállási együtthatója*, v pedig a gépkocsi sebessége a levegőhöz viszonyítva. A gépkocsi F_m motorikus ereje a haladási iránnyal megegyező irányú.

- Határozd meg gépkocsi a_1 gyorsulását a *tachogram*ból (D2–1 ábra) a gyorsítás kezdetén!
- Határozd meg a fékezéerő állandó F_0 összetevőjét, valamint a k közegellenállási együtthatót!
- Miután a sofőr rátért az autópályára, $v_3 = 120$ km/h állandó sebességgel folytatta az útját. Mekkora volt ennél az állandó sebességnél a motor P_3 teljesítménye?
- Amikor a gépkocsi állandó v_2 sebességgel halad, akkor a fogyasztása $s_2 = 5,6$ L/100 km. Mekkora a gépkocsi s_3 fogyasztása (L/100 km-ben kifejezve) az autópályán $v_3 = 120$ km/h sebességnél?

Tételezd fel, hogy az út, amelyen a gépkocsi halad egyenes és vízszintes, valamint szélcsend van.

3. Nehezék az állócsigán

A tanulók látták a tankönyvben egy Atwood-féle ejtőgép rajzát, és megtudták, hogy a nehézségi gyorsulás méréséhez használják. Elhatározták, hogy építenek egy ejtőgépet, amelyet a D2–2 ábra mutat és megméri a nehézségi gyorsulást.

Egy vékony fonalat átvezettek a K állócsigán, a fonál két végéhez kötötték a Z1 é Z2 nehezékeket, amelyek tömege egyenként $M = 500\text{ g}$. A kísérlet elején a Z1 nehezék a padlón volt. Ekkor a Z2 nehezék felső lapja $H = 60\text{ cm}$ magasságban volt a Z1 nehezék felső lapja felett (D2–2 ábra).

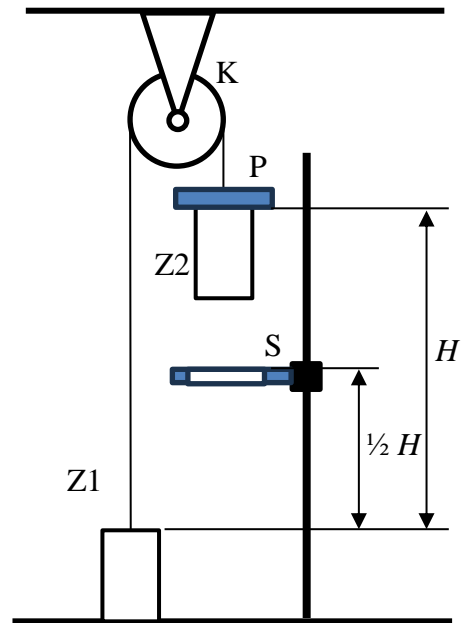
A Z2 nehezék felső lapjára helyezték a P vékony gyűrűt, amelynek tömege $m = 20\text{ g}$. Miután a rendszert elengedték, az mozgásnak indult – a Z2 nehezék lefelé mozgott. A Z2 nehezék alatt, $\frac{1}{2}H$ magasságban (D2–2 ábra), egy álványon rögzítették az S gátat, amelyen a Z2 nehezék gond nélkül áthalad, de a P gyűrű fennakad. A Z2 nehezék csak a padlón áll meg.

Mérték, mennyi idő (t_p) telik el, attól pillanattól, hogy a Z2 nehezék süllyedni kezd addig, amíg padlót ér. A mérést 5-ször ismételték.

Mérés	1	2	3	4	5
t_p / s	2,64	2,65	2,66	2,64	2,63

- Határozd meg a nehezék t_p süllyedésének átlagértékét!
- Határozd meg a g nehézségi gyorsulást!

Az állócsiga hatása és a súrlódás elhanyagolhatóan kicsik.

D2–2 ábra

4. Gömbök a vízben

Egy mély edényben úszik két gömb – egy vékony fonál köti őket össze (D2–3 ábra). A homogén alumíniumgömb tömege $m_{\text{Al}} = 200 \text{ g}$, a vékonyfalú üres üveggömb külső térfogata $V_g = 520 \text{ cm}^3$, és a tetején van egy kis nyílás.

a) Mekkora az alumíniumgömb V_{Al} térfogata?

Ha az üveggömb üres, csak kisebb fele merül a víz szintje alá. Hogy a térfogatának a fele merüljön el, $V_1 = 60 \text{ cm}^3$ térfogatú vizet kell bele önteni.

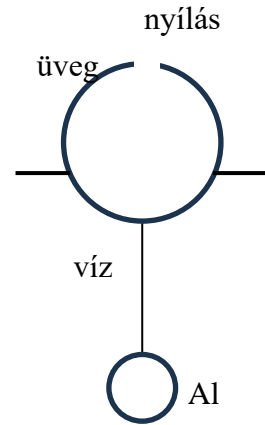
b) Mekkora az üres üveggömb m_s tömege?

c) Milyen nagy erő (F_v) feszíti a fonalat?

Az üveggömbbe lassan további vizet öntünk.

d) Mennyi vizet (V_2) kell még a félig elmerült üveggömbbe önteni, hogy az alumínium gömb az edény aljára süllyedjen?

Az alumínium sűrűsége $\rho_{\text{Al}} = 2,7 \times 10^3 \text{ kg} \cdot \text{m}^{-3}$, víz sűrűsége $\rho_v = 1,0 \times 10^3 \text{ kg} \cdot \text{m}^{-3}$, a nehézségi gyorsulás $g = 9,8 \text{ m} \cdot \text{s}^{-2}$. Az edény elég mély ahhoz, hogy két gömbből álló rendszer el tudjon benne teljesen merülni.

D2–3 ábra